

Základná škola P. J. Šafárika	ORGANIZAČNÁ SMERNICA č. 4/2016			Interný predpis
TORNAĽA	Výtlačok č. 1	Zmena č.	Počet strán 10	Zo dňa 20.01.2016
SMERNICA K PREVENCII A RIEŠENIU ŠIKANOVANIA ŽIAKOV V ŠKOLSKOM PROSTREDÍ				
Vypracoval: Mgr. Henrieta Balogová		Schválil: Mgr. Henrieta Balogová		
Funkcia: riaditeľka školy		Funkcia: riaditeľka školy		
Podpis:		Podpis		
Platnosť od: 26.01.2016				

V súlade s Metodickým usmernením MŠ SR č. 7/2006 – R z 28. marca 2006 k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov v školách a školských zariadeniach, ktoré nadobudlo účinnosť 1. apríla 2006 vydávam túto smernicu o prevencii a riešení šikanovania v školách a školských zariadeniach

Čl. 1.

Charakteristika šikanovania

Šikanovaním rozumieme akékoľvek správanie žiaka alebo žiakov, ktorých zámerom je ublíženie inému žiakovi alebo žiakom, prípadne ich ohrozenie alebo zastráňovanie. Ide o ciele a opakované použitie násilia voči takému žiakovi alebo skupine žiakov, ktorí sa z najrôznejších dôvodov nevedia alebo nemôžu brániť.

Šikanovanie sa prejavuje sa v rôznych podobách:

- psychická forma – posmievanie, ponižovanie, vulgárne vyjadrovanie aj pred pedagógmi, opakované posmešky alebo nepekne poznámky o rodičoch, vyhrážanie sa a pod.,
- fyzická násilná forma – vymáhanie peňazí a bitka, kopanie, postrkovanie, zamykanie v miestnosti,

Šikanovanie je vlastne zneužívanie sily alebo právomoci. Tento výraz znamená zlomyseľné obťažovanie, preháňanie, strkanie do iného dieťaťa, bitky, kopanie, týranie, prenasledovanie, vydieranie, ponižovanie, prezývanie, zastráňovanie, ničenie osobných vecí a pod.

Príčiny šikanovania

Šikanovanie má veľa príčin. Niektoré sú známe na prvý pohľad, iné sú jasné až vtedy, keď ideme do hĺbky problému. Psychológovia uvádzajú nasledovné hlavné príčiny šikanovania:

- túžba po moci, ovládať druhého človeka
- motív krutosti, človeku niekedy pôsobí potešenie, keď vidí druhých trpieť
- zvedavosť, týrať druhého, je tak trochu experiment
- nuda, túžba po senzácii

Podstatné znaky šikanovania

Základné znaky šikanovania sú:

- a) úmysel bezprostredne smerujúci k fyzickému alebo psychickému ublíženiu druhému
- b) agresia jedného žiaka alebo skupiny žiakov
- c) opakované útoky
- d) nevyrovnaný pomer síl medzi agresorom a obeťou

Spôsoby šikanovania

- fyzické násilie – bitie, kopanie, strkanie, fackanie, ťahanie za vlasy, pichanie a strkanie rôznymi predmetmi, napríklad v škole kružidlom, perom, pravítkom a pod.
- slovné násilie – nadávanie, posmievanie, vysmievanie, urážanie, zosmiešňovanie, vyhrážanie a pod.
- psychická manipulácia – plnenie nezmyselných prianí agresora, vydieranie agresorom, nosenie vecí, peňazí, desiat, písanie úloh a pod.
- poškodzovanie a kradnutie vecí – ničenie školských pomôcok a osobných vecí obete, počarbanie zošitov, trhanie knižiek, lámanie pravítok, špinenie a ničenie oblečenia a pod.

Čl. 2.

Agresor a obeť šikanovania

Agresor býva zväčša egoistický jedinec, ktorému je mu cudzia úcta k iným ľuďom, nerozumie problémom iných, nevie, čo je empatia.

Odborníci rozlišujú dva typy agresorov:

- 1) príležitostný agresor – tieto deti potrebujú jasné a pevné pravidlá a mali by poznať dôsledky svojich činov
- 2) chronický agresor – u týchto detí je veľmi ťažké zmeniť ich správanie. Bez intenzívnej pomoci sa budú pravdepodobne dopúšťať trestnej činnosti a spôsobovať problémy svojmu okoliu

Charakteristické znaky agresora sú.

- nadpriemerne telesne zdatný, silný, obratný
- inteligentný, čo mu umožňuje vymýšľať rafinované formy agresie
- sebaistý, často poškodený nevhodnou výchovou
- typická je túžba dominovať, ovládať druhých, bezohľadne sa presadzovať
- ľahko sa urazí, je vzťahovačný
- ubližovať druhým je pre neho radosť
- určitú úlohu tu majú povahové predpoklady (vznetlivosť, impulzivita) posilňované rodinnou výchovou (nedostatok záujmu, citový chlad, ponižovanie, fyzické násilie agresívne správanie rodičov)
- chce sa týmto spôsobom zaradiť do partie

Obetou šikanovania sa môže stať každý. Kritériá na jej výber v kolektíve sú rozmanité. Niekedy je to otázkou náhody. Avšak často to býva práve žiak, ktorý sa od ostatných odlišuje.

Najčastejšie sa terčom agresie stávajú tieto deti:

- deti, ktoré sa dobre učia, ochotne pomáhajú, sú usilovné a svedomité
- deti, ktoré sa od skupiny odlišujú pre nejakú zvláštnosť – handicapované dieťa a pod.
- deti, ktoré majú v škole málo kamarátov
- deti, ktoré ťažšie nadväzujú kontakty
- deti citlivé, tiché, utiahnuté, nepriebojné, slabšie, pomalšie
- deti zo sociálne slabších vrstiev -menej atraktívne oblečené, hygienicky zanedbané
- jedinci, ktorí provokujú agresiu vlastným správaním

Obete majú nízke sebavedomie, považujú sa za hlúpe a nezaujímavé, submisívne sa podriaďuje. Ťažko sa presadzujú medzi rovesníkmi.

Šikanované deti často nevedia rodičom, učiteľom ani iným dospelým osobám povedať o tom, že sú šikanované, ale svojim zmeneným správaním skryto volajú o pomoc:

- počas prestávok bývajú samy a nemajú kamarátov
- pôsobia smutne, neisto, ustrašene
- pod rôznymi výhovorkami sa vyhýbajú škole – zvyšuje sa počet ich ospravedlnených, a postupne aj neospravedlnených hodín v škole
- spolužiaci ho prehliadajú, odmietajú, nechcú vedľa neho sedieť
- vyhľadáva „bezpečnú“ cestu domov – pripája sa k nejakým dospelým, vyčkáva, kým všetci spolužiaci neodídu
- náhle sa zhoršuje jeho školský prospech
- má odreniny, modriny, škrabance, ktoré nevie vysvetliť
- často ho pred odchodom do školy pobolieva hlava, brucho

Čl. 3

Zodpovednosť školy

1. Škola zodpovedá za žiakov v čase školského vyučovania a školských akcií v súlade so školským zákonom, Dohovorom o právach dieťaťa a podľa školského poriadku školy.
2. Za povinnosť uvedenú v predchádzajúcom bode sú zodpovední všetci pedagogickí zamestnanci školy:
  - a) ktorí realizujú vyučovací proces
  - b) ktorí vykonávajú počas prestávok pedagogický dozor na chodbách
  - c) ktorí vykonávajú pedagogický dozor počas školských akcií rôzneho druhu (školské výlety, kurzy, exkurzie, kultúrne podujatia, športové podujatia a ďalšie školské akcie)
  - d) ktorí vykonávajú pedagogický dozor počas záujmových krúžkov
3. Škola zodpovedá aj za škodu, ktorú v čase vyučovania, resp. v dobe vykonávania tzv. prechodného dohľadu spôsobí žiak, pokiaľ ten, kto je povinný vykonávať dohľad nepreukáže, že náležitý dohľad nezanedbal (§ 422 Občianskeho zákonníka).
4. Šikanovanie, resp. jeho náznaky, nesmie byť zamestnancami školy v žiadnej miere akceptované. Pedagogický zamestnanec musí šikanovanie medzi žiakmi bez meškania riešiť a každej jeho obeť poskytnúť okamžitú pomoc. Je povinný ihneď túto skutočnosť oznámiť triednemu učiteľovi agresora a obeť, výchovnému poradcovi, prípadne vedeniu školy.

Čl. 4

Účastníci prevencie šikanovania

V rámci účinnej prevencie šikanovania je dôležité :

- a) zabezpečiť spoluprácu rodičov, žiakov a zamestnancov školy
- b) dôsledne vykonávať dozor zo strany pedagogických zamestnancov počas prestávok a v „kritických zónach školy“
- c) informovanosť všetkých zainteresovaných (pedagogických zamestnancov, rodičov, žiakov) o postupe pri odhalení agresívneho správania sa žiakov,
- d) spolupracovať s odborníkmi CPPPaP a PZ
- e) zabezpečiť vzdelávanie pedagogických zamestnancov v oblasti prevencie šikanovania a agresívneho správania

V rámci ZŠ P.J. Šafárika sú rozdelené kompetencie nasledovne:

- a) vedenie školy – dohliada na realizáciu celoškolskej stratégie proti šikanovaniu
- b) výchovná poradkyňa – koordinuje preventívne pôsobenie, eviduje potencionálnych agresorov a obeť, spolupracuje s triednymi učiteľmi , koordinátorom PRE a CPPPaP

- c) špeciálny pedagóg – pomáha zmierňovať možné príčiny agresie , sprostredkúva kontakty s poradenskými inštitúciami
- d) triedny učiteľ – buduje triedny kolektív na báze vzájomnej dôvery medzi ním, žiakmi a rodičmi
- e) ostatní pedagogickí zamestnanci – aktívne sa podieľajú na nesúhlasnom postoji voči prejavom šikanovania
- f) vychovávateľky ŠKD – sledujú správanie detí v čase po vyučovaní a spolupracujú s rodičmi
- g) vedúci záujmových útvarov – vid' vychovávateľky
- h) žiaci – sledujú správanie v rámci triednych kolektívov a sú oboznámení so spôsobmi boja proti šikanovaniu
- i) rodičia – sledujú správanie svojich detí a spolupracujú s učiteľmi
- j) všetci zainteresovaní – spolupracujú s poradnými orgánmi – Polícia, CPPPaP, ČŠPPaP, ÚPSVAR a pod.

Čl. 5

Postup v prípade zistenia šikanovania

V prípade, že v priestoroch budovy počas školského vyučovania a na školských akciách uvedených v čl. 4, bod 2, písm. c) sa zistí prípad šikanovania, je každý pedagogický aj nepedagogický zamestnanec povinný postupovať:

1. Zamestnanec, ktorý zistí šikanovanie, informuje o tejto skutočnosti triedneho učiteľa agresora a obeť (predtým si zistí meno a priezvisko žiakov a triedu, ktorú navštevujú), výchovného poradcu a člena vedenia školy. Pri vážnych prípadoch, ale aj pri agresii agresora zamestnanec zavolá políciu.
2. Triedni učitelia si na vyšetrenie prizvú daných žiakov, zamestnanca školy, ktorý skutočnosť oznámil a výchovného poradcu (pri zachovaní dôvernosti).

O danom vyšetrení spíše zápis, pričom tento odovzdajú v jednom vyhotovení:

- a) zákonnému zástupcovi obeť a agresora
- b) výchovnému poradcovi
- c) jeden exemplár vložia do osobného spisu žiaka

V zápise popíše skutočnosť, vyjadrenia agresora a obeť a navrhne opatrenia na riešenie.

3. Triedni učitelia agresora a obeť v spolupráci s výchovným poradcovi si pozvú na pohovor rodičov, resp. zákonných zástupcov týchto žiakov. Aj o tomto stretnutí spíše zápis (pri zachovaní dôvernosti). K pohovoru prizvú aj člena vedenia školy.

4. Po písomnom uzavretí celého prípadu, zvážení návrhov na opatrenia, vyjadrení agresora a obeť, rodičov, resp. zákonných zástupcov týchto žiakov riaditeľ školy rozhodne o ďalšom

postupe v súlade so školským poriadkom školy, pracovným poriadkom školy, resp. zákonom č. 300/2005 Z. z. - Trestný zákon a zákonom č. 372/1990 Z. z. – Zákon SR o priestupkoch.

5. Nakoľko šikanovanie je závažným negatívnym spoločenským javom, celý prípad vyšetrenia šikanovania sa bude realizovať pri zachovaní dôvernosti až do vyriešenia daného prípadu. Týmto postupom nie je dotknutá informačná povinnosť školy.

6. V prípade, že tento negatívny jav zistí žiak školy, je povinný okamžite o tejto skutočnosti informovať svojho triedneho učiteľa, výchovného poradcu, v ich neprítomnosti člena vedenia školy.

Čl.6.

Metódy riešenia šikanovania a opatrenia na riešenie situácie

a) Pri vyšetrení šikanovania žiakov sa budú v našej škole používať tieto metódy:

- zaistenie ochrany obetiam
- rozhovor so žiakmi, ktorí na šikanovanie upozornili, rozhovor s obeťou a agresormi
- nájdenie vhodných svedkov, individuálne, prípadne konfrontačné rozhovory so svedkami – nikdy nekonfrontovať obeť a agresora
- kontaktovanie rodičov alebo zákonných zástupcov žiakov
- kontaktovanie špecializovaných inštitúcií – CPPPaP, PZ
- využitie anonymnej dotazníkovej metódy
- využitie schránky dôvery

b) Pri výskyte skupinového násillia voči obeť sa bude používať tento postup:

- okamžitá pomoc obeť
- dohoda riaditeľa školy s výchovným poradcem, triednymi učiteľmi a s ostatnými pedagogickými zamestnancami školy na postupe vyšetrenia
- vlastné vyšetrenie
- zabránenie možnej krivej výpovede agresorov, ich izolácia bez možnosti dohodnúť sa na spoločnej výpovedi
- pokračujúca pomoc a podpora obeť
- nahlásenie prípadu polícii – rozhodne riaditeľ školy
- kontaktovanie rodičov alebo zákonných zástupcov žiakov – zabezpečia triedni učitelia
- kontaktovanie špecializovaných inštitúcií -CPPPaP, diagnostické centrum, atď...

V prípade, že sa vyskytne prípad šikanovania, sa budú používať tieto opatrenia:

1. Opatrenia pre obeť:

a) odporučiť rodičom žiakov vyhľadať odbornú pomoc-CPPPaP, a pod.

b) informovanie a poradenstvo pre rodičov žiakov

2. Opatrenia pre agresorov:

- a) odporučiť rodičom agresorov vyhľadať odbornú starostlivosť -CPPP aP, a pod.
- b) výchovné opatrenia: napomenutie a pokarhanie triedneho učiteľa, pokarhanie riaditeľa školy, podmienené vylúčenie, vylúčenie žiaka zo štúdia na škole
- c) preložiť žiaka do inej triedy
- d) znížiť známku zo správania

3. Opatrenia v mimoriadnych prípadoch:

- a) odporúčenie rodičom umiestniť žiaka na dobrovoľný pobyt do diagnostického zariadenia
- b) oznámenie príslušnému ÚPSVaR – sociálno-právna ochrana detí za účelom využitia nutných výchovných opatrení v prospech maloletého
- c) oznámenie príslušnému útvaru PZ SR, ak došlo k závažnejšiemu prípadu šikanovania, pri ktorom je podozrenie, že bol spáchaný trestný čin alebo čin inak trestaný (pri maloletých)

Čl.7.

Spolupráca školy s rodičmi a ďalšími inštitúciami

1. Pri podozrení na šikanovanie žiaka sú koordinátor prevencie a výchovný poradca, ale hlavne triedni učitelia povinní upozorniť rodičov žiakov:

- aby si všímali možné príznaky šikanovania,
- súčasne ponúknuť im pomoc.

Táto povinnosť platí tak pre rodinu obete ako aj rodinu agresora.

Pri pohovore s rodičmi sú učitelia povinní dbať na taktný prístup a najmä zachovanie dôvernosti informácií.

2. Spoluprácu so špecializovanými inštitúciami CPPP aP, ČŠPP aP, PZ a pod., za školu zabezpečuje výchovný poradca a koordinátor prevencie.

Pri podozrení, že šikanovanie naplnilo skutkovú podstatu priestupku alebo trestného činu, je riaditeľ školy povinný oznámiť túto skutočnosť príslušnému útvaru PZ SR.

Riaditeľ školy je povinný bez zbytočného odkladu oznámiť ÚPSVaR ako orgánu sociálno-právnej ochrany skutočnosti, ktoré ohrozujú žiaka, alebo že žiak spáchal trestný čin, prípadne opakovane páchal priestupky.

Čl. 8

Priestupková a trestnoprávna zodpovednosť

1. Šikanovanie žiakov môže v určitých prípadoch napĺňať skutkovú podstatu priestupkov v zmysle zákona č. 372/1990 Z. z. o priestupkoch v znení neskorších predpisov. Ide predovšetkým o priestupky:

- a) proti občianskemu spolunažívaniu,
- b) proti majetku.

2. Zodpovedným za priestupky je ten, kto v čase spáchania priestupku dovŕšil pätnásť rok svojho veku. Ak v čase spáchania priestupku dovŕšil pätnásť rok a neprekročil osemnásť rok svojho veku, zaraďuje sa do kategórie „mladistvých“.

3. Šikanovanie žiakov môže v určitých prípadoch napĺňať aj skutkovú podstatu trestných činov v zmysle zákona č. 300/2005 Z. z. - Trestný zákon. Ide najmä o trestný čin:

- a) ohovárania
- b) nebezpečného vyhrážania
- c) ublíženia na zdraví
- d) obmedzovania osobnej slobody
- e) nátlaku
- f) vydierania
- g) lúpeže
- h) hrubého nátlaku
- i) krádeže
- j) poškodzovania cudzej veci
- k) neoprávneného užívania cudzej veci

4. Páchatelom trestného činu je ten, kto trestný čin spáchal sám. Za spolupáchatelstvo trestného činu sa považuje, ak bol trestný čin spáchaný spoločným konaním dvoch alebo viacerých osôb.

5. Trestne zodpovedný je ten, kto v čase spáchania činu dovŕšil štrnásť rok svojho veku. Žiaci, ktorí v čase spáchania trestného činu dovŕšili štrnásť rok a neprekročili osemnásť rok svojho veku sa podľa trestného zákona zaraďujú do kategórie „mladistvých“.

6. Pedagogický zamestnanec školy, ktorý sa dozvie o prípade šikanovania a neprijme v tomto smere žiadne opatrenie, sa vystavuje riziku trestného postihu.

7. Konaním podľa predchádzajúceho bodu môže pedagogický zamestnanec napĺňať i skutkovú podstatu trestného činu neprekazenia trestného činu, neoznámenia trestného činu alebo ublíženia na zdraví a to tak, že inému z nedbanlivosti ublíži na zdraví tým, že poruší dôležitú povinnosť vyplývajúcu z jeho zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie, alebo uloženú mu podľa zákona.

Čl. 9

Všeobecné a záverečné ustanovenia

1. Úlohou vedenia školy, všetkých pedagogických a nepedagogických zamestnancov školy je vytvoriť pozitívnu klímu v škole, aby sa predchádzalo prejavom antisociálneho správania jednotlivcov alebo skupín žiakov.
2. Táto smernica je v súlade s pravidlami správania a konania žiakov vrátane sankcií za ich porušenie zapracovanými v školskom poriadku školy.
3. Výchovný poradca ako aj koordinátor prevencie zapracujú ustanovenia tejto smernice do svojich plánov práce.
4. Žiaci si na triednických hodinách vypracujú s pomocou triednych učiteľov vlastnú Chartu proti šikanovaniu, ktorá bude zverejnená na serveri školy a nástenkách v jednotlivých triedach.
5. S touto smernicou sú povinní oboznámiť žiakov školy všetci triedni učitelia a túto skutočnosť zapísať do preberaného učiva v časti „triednická hodina“.
6. Táto smernica je v súlade s pravidlami správania a konania žiakov vrátane sankcií za ich porušenie zapracovanými v školskom poriadku školy.
7. S touto smernicou boli oboznámení všetci pedagogickí zamestnanci školy na zasadnutí pedagogickej rady čo potvrdili svojím podpisom na prezenčnej listine.
8. Vedenie školy zabezpečí vzdelávanie v oblasti prevencie šikanovania počas preventívneho psychologického poradenstva.
9. Táto smernica bude zverejnená na internetovej stránke školy.
10. Smernica nadobúda účinnosť dňom 26.1.2016.

Mgr. Henrieta Balogová
riaditeľka školy